

De Dagboeken

Oorspronkelijk geschreven door

Edouard Remouchamps

*Na 132 jaar herschreven door zijn
achterkleinzoon*

Victor A. C. Remouchamps

ISBN: 9789402159523

Introductie

In april 1989 kreeg ik van mijn inmiddels overleden oom, Prof. Dr. Leopold Remouchamps, een bundeltje oude schriftjes in eigendom. Dat waren dagboeken, zorgvuldig bijgehouden door zijn vader, mijn overgrootvader; Dr. Edouard Remouchamps uit Lier, België. Zij beschrijven een aantal zeereizen die Edouard Remouchamps als jongeman van 27 jaar in de functie van scheepsarts maakte. Van 19 mei 1885 tot 6 juni 1885 reist hij eerst naar Holland.

Hij maakt zijn eerste oversteek naar Philadelphia in Amerika met de *Switzerland* van de Red Star Line van 1 juli 1885 tot 8 augustus 1885.

Een tweede reis naar Amerika van 2 september tot 9 oktober.

Van 8 november 1885 tot 27 januari 1886 vaart hij met de *Horrox* van de firma Lamport en Holt naar een aantal steden in Zuid-Amerika.

Zijn tweede oversteek naar Philadelphia is kennelijk al routine geworden want van die reis heeft hij nauwelijks aantekeningen nagelaten, behalve wat medische aantekeningen die de lezer vermoedelijk niet zullen boeien.

De dagboekjes beschrijven zijn belevenissen en geven in detail een aantal zaken weer die hem tijdens het schrijven van zijn dagboeken en mij, bij het lezen ervan, meer dan een eeuw later, boeiden. De schriftjes zijn eerst met potlood geschreven en daarna in inkt herschreven. Honderd vijftig jaar later zijn ze deels beschadigd door water, zonlicht en zelfs vraatzuchtige muizen.

Ik denk dat de dagboeken interessante historische informatie bevatten en alleen al om die reden mogelijk een groter lezerspubliek verdienen.

Maar mijn voornaamste drijfveer om deze dagboeken te bewerken was om mijn waardering uit te drukken voor een bijzonder mens, die ik al lezende en schrijvende beter heb leren kennen.

In dat licht heb ik de aantekeningen uit zijn dagboeken, die slechts bestaan uit korte zinsneden, deels herschreven. Hopelijk tot een meer leesbaar product. Het resultaat is een aantal reisbeschrijvingen met de dagboeken als basis, aangevuld en gelardeerd met mijn eigen reiservaringen bij de koopvaardij die ik als zeventienjarige jongen, vijftig jaar geleden, opdeed.

Uiteraard niet op de hoogte van het feit dat mijn overgrootvader, honderdvijftig jaar geleden, vermoedelijk dezelfde drang had als ik, vijftig jaar geleden.

Kennelijk kruipt het bloed waar het niet gaan kan.

Victor A.C. Remouchamps

Vilnius, 1 januari 2017

Noot: "De Dagboeken is een volledig herschreven versie van "Het bloed kruipt waar het niet gaan kan.

Dr. Edouard Remouchamps

Dankwoord

Mijn dank gaat zoals in veel van mijn vorige romans uit naar mijn oud-collega en vriend Geert Mestrom die mij waardevolle aanvullingen heeft gegeven voor het scenario van dit boek.

Daarnaast gaat mijn dank opnieuw uit naar Leo Dorrestijn die het hele werk heeft geredigeerd. Een blaartrekkende en bloeddrukverhogende exercitie die hem hoogstwaarschijnlijk jaren van zijn leven heeft gekost hoewel hij inmiddels gehard zou moeten zijn.

Veel steun heb ik gekregen van de Heer J. Vrelust en Mevrouw R. Jalon van het "Museum aan de Stroom" (MAS), uit Antwerpen die mij relevante en historische informatie verschaften en mij hielpen delen van de tekst in een juiste historische context te zetten.

Voor specifieke medische informatie heb ik gebruik gemaakt van de adviezen van mijn nicht Anne Remouchamps, Dokter in de neuropsychiatrie (in ruste).

Voorts mijn vriend Jacques (Japio) van Belzen, van de "Vereniging tot behoud van het Zeeuws culturele erfgoed "Ons Boeregoed" uit Kruiningen, die mij veel informatie en kleurrijke platen heeft bezorgd over de Zeeuwse klederdrachten.

En verder oud hoofdwerktuigkundige Theo Pondaag, die mij geholpen heeft om de technische gegevens van de schepen in begrijpelijk Nederlands te vertalen.

Ik ben bovendien veel dank verschuldigd aan Jannie van Beek-Bikker, die de eerste versie van het handgeschreven origineel in leesbare vorm heeft uitgetypt.

Ik draag dit boek op aan Prof. Dr. Pol Remouchamps (1901-1991), de jongste zoon van Edouard, mijn oudoom, die ik persoonlijk heb gekend en die voor mij alle karaktereigenschappen van Edouard in zich vertegenwoordigde: Kunstzinnigheid, scherpzinnigheid gecombineerd met een scherp werkend verstand, een innemend gevoel voor humor en de voornaamste karaktereigenschap welke beide verbond: de liefde voor de medemens.

Victor A.C. Remouchamps.

Inhoud

Introductie	blz. 2
Dankwoord	blz. 5
Proloog	blz. 9

Dagboek 1: De reis naar Holland

Hoofdstuk 1	Voorspel	blz. 15
Hoofdstuk 2	Vertrek	blz. 23
Hoofdstuk 3	Wemeldinge-Rotterdam.	blz. 27
Hoofdstuk 4	Rotterdam	blz. 51
Hoofdstuk 5	Leiden	blz. 59
Hoofdstuk 6	Leiden-Amsterdam	blz. 77
Hoofdstuk 7	Amsterdam	blz. 85
Hoofdstuk 8	Friesland Groningen	blz. 99

Dagboek 2 : Noord-Amerika

Hoofdstuk 9	SS Switzerland	blz. 115
Hoofdstuk 10	De oversteek	blz. 129
Hoofdstuk 11	Philadelphia	blz. 139
Hoofdstuk 12	De terugreis	blz. 161

Dagboek 3 : Zuid-Amerika

Deel 1

Hoofdstuk 13	Vertrek	blz. 179
Hoofdstuk 14	Madeira	blz. 203
Hoofdstuk 15	Op weg naar Zuid Amerika	blz. 217

Deel 2

Hoofdstuk 16	Brazilië	blz. 257
Hoofdstuk 17	Rio de Janeiro	blz. 265

Deel 3

Hoofdstuk 18	Montevideo	blz. 283
Hoofdstuk 19	Buenos Aires/Montevideo	blz. 307
Hoofdstuk 20	De terugkeer	blz. 341

Epiloog	blz. 369
----------------	----------

Proloog

Lier is het mooiste stadje van België.
Althans, dat is de mening van de meeste Lierenaren.
Lier zou de “Parel van Vlaanderen” zijn.

Natuurlijk heeft elk land, ja zelfs elke streek, waar ook ter wereld, haar eigen “parels”. De emotionele omschrijving is dan ook meestal het resultaat van een naar binnen gerichte en daardoor subjectieve beschouwing van een dergelijk oord.

Het verlenen van een dergelijke eretitel berust, onbewust en onbedoeld, meestal op een gebrek aan vergelijkingsmateriaal.

Zo zal een holbewoner in de Afrikaanse binnenlanden vermoedelijk dezelfde waardering opbrengen voor zijn met de hand uitgegraven domus in de Afrikaanse steppe, als de Parijzenaar dit doet over Parijs, wanneer hij over de Champs-Élysées flaneert. En de Lierenaar, staande voor de St Gummaruskerk en het stadhuis zal vermoedelijk op identieke wijze zijn of haar mening over Lier ventileren.

Alle hiervoor genoemde personen zullen vanuit hun positie beschouwd, uiteraard zelfs geneigd zijn het predicaat “Het mooiste plekje op aarde” toe te kennen aan hun woonomgeving zonder maar ooit een fractie van de rest van Moeder Aarde te hebben aanschouwd.

Om een werkelijk objectieve waardering op te kunnen brengen moet men kunnen vergelijken. En als de Afrikaanse neger, de Parijzenaar en de Lierenaar dan, na een zorgvuldige afweging uiteindelijk tot hun onveranderde persoonlijke mening komen, zal hij of zij vermoedelijk het gelijk aan zijn zijde hebben. En, in het onwaarschijnlijke geval als de drie tegelijkertijd in het centrum van Lier bij elkaar zullen worden gebracht, er vermoedelijk twee van dat stel een absoluut andere mening hebben.

Ik ben op dit moment in dit jaar 1885 echter niet van plan, noch in staat, om predikten te verlenen. Het enige vergelijkingsmateriaal dat mij in staat zou kunnen stellen om een dergelijk predicaat te kunnen onderbouwen zijn boeken, reisbeschrijvingen en andere wetenschappelijke verhandelingen, door derden geschreven, over andere landen, volken en culturen.

Maar hoe talentvol ook omschreven, alle lectuur door derden vastgelegd mist het tast-en voelbare voor de lezer. En de enige wijze waarop een lezer voor dit gemis werkelijk een oplossing kan bedenken en tegelijkertijd al zijn zintuigen kan bevredigen is, zelf naar die volken en streken af te reizen om met eigen ogen te zien en met eigen handen te voelen.

Reeds in de periode toen ik op het Gymnasium zat heb ik alle reisverhalen waar ik maar mijn hand op kon leggen, letterlijk verslonden; van Columbus, Amerigo

Vespuzzi, Pizarro, Marco Polo, Thomas Cook, Crusoë en William Bligh.

Later, tijdens mijn studies in de medicijnen werd de innerlijke drang steeds sterker en mijn voornemen steeds concreter om verre landen en vreemde streken te bezoeken.

Om met verre volken en andere culturen in contact te komen.

En zelfs nadat ik na mijn studietijd een aanstelling als assistent arts in de Kempen had aanvaard en daarmee de eerste definitieve stappen op de carrièreladder was gaan maken, bleef telkens toch de latente drang altijd aanwezig om, minstens één maal in mijn leven, vreemde landen en volken te bezoeken.

En naarmate de tijd voortschreed en mijn maatschappelijke verankering altijd nadrukkelijker werd, nam mijn onbehagen toe en zocht ik naar wegen om mijn dromen in daden om te zetten voordat mijn maatschappelijke en mogelijke familiale kneveling onherroepelijk zou worden. Ik worstelde met het dilemma om aan de ene kant mijn prille carrière verder uit te bouwen, verdere onderzoeken te verrichten en mensen te helpen hun ziektes te verlichten, en aan de andere kant bleven mijn jongensdromen.

Maar, alsof het zo moest zijn; eind vorig jaar vond er een buitengewone gebeurtenis plaats. In december van het jaar 1884.

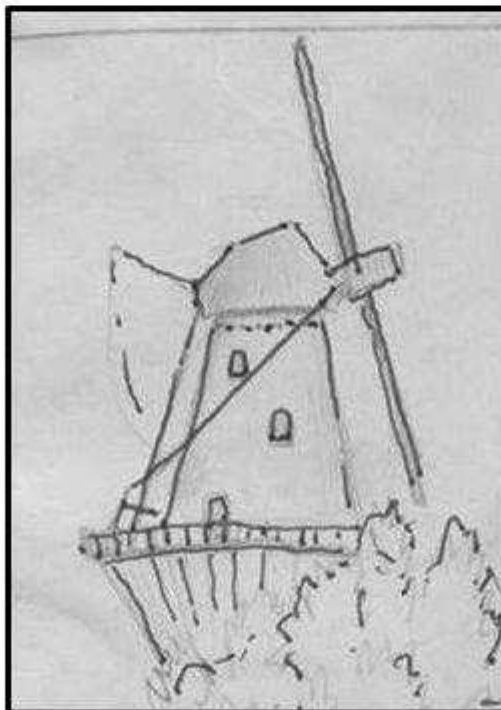
Het directe gevolg van die ingrijpende gebeurtenis was dat ik uiteindelijk de beslissing nam mijn intussen in gang gezette carrière te onderbreken om aan mijn jeugddromen voorrang te geven

De gebeurtenis die een dergelijke invloed had op mijn leven en de uiteindelijke basis gaf voor de verdere informatie die U in dit boekje zult aantreffen, begon op die zondagavond, 21 december.

Dagboek 1

Holland

1884

Hoofdstuk 1

Zondag, 21 december 1884

Voorspel

Het is vroeg in de avond en het heeft de hele dag door gesneeuwd. De hele streek ligt vredig toegedekt onder een dikke laag poedersuiker. De wind staat strak en slaagt er zelfs in een beetje fijne stuifsnieuw onder de voordeur in de gang te blazen. Het is al laat in de avond en een paar gaslampen verspreiden een zwak licht in het huis. De wind laat de luiken voor de ramen rammelen.

Plotseling wordt er dwingend en langdurig op de buitendeur geklopt. Maria, de huishoudster die de deur opent, komt even later opgewonden de huiskamer binnen met de mededeling dat er buiten een jongeman staat die zegt dat hij dringend de hulp van een arts nodig heeft voor zijn vader.

Ik kleed mij snel om terwijl de huishoudster haar echtgenoot waarschuwt.

Haar man is naast tuinman ook de koetsier van de artsenpraktijk.

Ik controleer de eerste hulp uitrusting die in dit soort gevallen al in een kleine koffer gereed staat: Een paar reguliere zwachtels, brandzwachtels, bloedstelpende watten, drie injectiespuiten, twee buisjes koortstabletten, een schaar. En, in tafzijde gewikkeld, enkele chirurgische instrumenten: twee scharen, pincetten, enkele scalpels, arterieklemmen, twee spierhaken, twee ronde en twee scherpe haken, een grote tang, een scherpe lepel, drie naalden, een draadschaar, een beenderzaag, een lang amputatiemes, een tweede chirurgische zaag, een opvangbakje en een resectie haak.

Bovendien drie messcherpe beitels, plus een hamer en een tang om beenderen vast te houden. Bovendien enkele rollen catgut¹ en zijden garen, een aantal steriel verpakte tampons en drie kompressen. Tijdens de rit hoor ik dat het om de vader van de jongeman gaat. De jongen woont met zijn familie achteraf op een kleine boerenhoeve. De vader heeft vier dagen daarvoor met een bijl zijn been gekwetst tijdens het kloven van houtblokken.

De familie heeft getracht het been zelf te verzorgen doch twee dagen geleden is er koorts ontstaan en ten einde raad heeft zijn moeder hem opgedragen om een arts te roepen. Ik vraag hem waarom hij niet direct en zonder dralen de hulp van een arts heeft ingeroepen? Doch de jongeman antwoordt dat zijn

¹ Hechtmateriaal gemaakt van kattendarm.

vader zich de kosten van een artsbezoek wil besparen.

De reis naar de afgelegen boerenhofstede is verschrikkelijk!

De wegen met karrensporen zijn hard bevroren!

Het is aardedonker en de sneeuw komt als een isolerende dichte deken omlaag. Wanneer we na een rit van een uur bij de hoeve aankomen word ik direct naar de slaapkamer gebracht. De kamer wordt slechts verlicht door één schamel olielampje. Op bed ligt een zware vijftiger met een vaalbleke huid en een rood glanzende gelaatskleur vanwege de koorts. Zijn vrouw is bezig zijn hoofd te betten met een niet al te schone doek.

Boerderijtje in de Kempen circa 1880

Bij mijn onderzoek blijkt dat de man zich met de bijl zijn linkerbeen vlak onder de knie zwaar gekwetst heeft, waarbij hij een aantal aderen, pezen en spieren heeft doorgeslagen.

Het ergste is dat de wond geïnfecteerd is, waardoor het been vanaf de knie naar

beneden donkerbruin kleurt.

Er komt een zure penetrante lucht van verrotting en bederf uit de bedstede.

Zonder enige twijfel wondkoorts.

Mijn diagnose is snel gemaakt en de remedie eenvoudig doch hard. Ik moet zo

snel mogelijk amputeren wil ik voorkomen dat de man binnen zes uren aan die wondkoorts zal overlijden.

De consternatie in de slaapkamer is, begrijpelijk, enorm.

‘Hoe moet dat dan met het werk op de boerderij?’ vraagt de boer wanhopig.

Ik probeer hem uit te leggen hoe de vlag er bij hangt.

‘Zonder been, geen volwaardige kracht, doch zonder man geen bestaan’ zeg ik, waarbij ik mij nadrukkelijk tot de vrouw richt.

‘En bovendien heeft u toch nog een flinke zoon!’ zeg ik, ‘Hij ziet er gezond en stoer uit! Hij kan toch de boerderij mee helpen bestieren’?

De jongen volgt met een strak gezicht de conversatie.

De reden wordt snel duidelijk!

‘Hij zou volgende maand medicijnen gaan studeren,’ zegt de vrouw.

‘In Gent, op de Universiteit.

Wij hebben jarenlang elke franc opzij gelegd voor dat plan,’ verduidelijkt zij.

‘Uitgerekend zou dat nu gaan betekenen dat zijn, nee, ons aller toekomstplannen wreed worden verstoord door deze rampzalige en hij van studeren af zal moeten zien.

Ik begrijp hun dilemma, maar dring aan op haast, de situatie is kritiek.

‘Mevrouw. Laten we eerste proberen het leven van uw man te redden. Daarna kunnen we bespreken jullie met deze ramp moet omgaan. Maar wel ná de operatie. We hebben geen minuut te verliezen!

‘Als ik hem er althans door kan halen’, zeg ik de ontstelde familie, ‘anders valt er helemaal niets te overleggen.’

Met heet water en alcohol heb ik de plaats van de voorgenomen amputatie zo veel mogelijk ontsmet terwijl de boer zich met goedkope brandewijn bezat.

Middelen om te verdoven heb ik niet meegenomen.

De fles is leeg. De boer heeft zelfs weer een tijdelijk gezonde huidskleur gekregen door de alcohol die nu snel door zijn bloed wordt gepompt, zijn zenuwen afstompt en daarmee tijdelijk de pijn hopelijk ietwat draaglijk zal maken.

De ingreep is verhoudingsgewijs eenvoudig. De boer die inmiddels zo dronken als een dragonder in bed ligt, wordt door de zoon stevig vastgehouden, terwijl zijn vrouw mij bij het licht van de olielamp zal assisteren.

Eerst leg ik een tourniquet aan om de bloedtoevoer te stoppen.

Daarna maak ik vlak boven de knie twee incisies en snijd daarmee spieren en pezen door.

De man kreunt in zijn dronkenschap, doch schijnt niet echt te beseffen wat er gebeurt en voelt dankzij Bacchus nauwelijks pijn. Totdat de tanden van de zaag zich in zijn vlees vastbijten! Door afschuwelijke pijn, die toch door de alcoholnevel heendringt, verzet hij zich uit alle macht. Het is een sterke kerel en

de zoon kan hem slechts met de grootste moeite vasthouden. Met al zijn kracht tracht de boer zich uit de greep van zijn zoon te ontworstelen. Ik krijg hem niet rustig en kan de ingreep niet succesvol uitvoeren. Hij huilt en brult het uit en wil uit de bedstee klimmen. De enige manier om het werk van Bacchus te versterken is het gebruik van een oeroude methode: Een welgerichte stoot onder zijn kin. Ik haal uit, mik nauwkeurig en raak hem vól op het puntje van zijn kin

Dat helpt!!

De man zucht nog een keer en zijn lichaam geeft het, al is het maar tijdelijk, op. De beenderkettingzaag is een geweldige uitvinding.

Die bestaat uit twee handvatten waartussen een soort kettinkje van niet breder dan drie millimeter met daaraan vlijmscherpe zaagtandjes. De zaag is snel onder het bot gelegd en met langzame halen, waarbij ik de zaagsnede zo recht mogelijk tracht te houden, zaag ik het bot vlak boven het kniegewricht door. Het gaat verbazingwekkend snel en eenvoudig.

Een zestal halen met mijn zaag en het been valt als vanzelf los. De vrouw, opmerkelijk flink, het is toch per slot van zake toch een goed herkenbaar deel van haar wederhelft, legt het been terzijde en wast koelbloedig met heet water de wond uit.

Nadat ik de aders heb dichtgebrand, naai ik de huidlab met nette steken vast en leg een drukverband aan.

De patiënt ligt in hopeloze dronkenschap te snurken en heeft, na mijn afdoende extra-verdooving, van de hele operatie nagenoeg niets bespeurt.

Als ik mijn handen was kijk ik naar de jongen.

Die is geheel overstuur.

Eerst wordt hem zijn toekomst ontnomen en dan is hij nog getuige van, en moet hij nog assisteren bij, een medische ingreep waarbij pijnlijk duidelijk wordt dat dit vermoedelijk zijn laatste kans was om ooit als geneesheer te kunnen werken.

Ik heb veel medelijden met de knaap.

Zijn vader is invalide, tenminste wanneer hij sowieso in leven blijft.

De studie medicijnen was onder handbereik en toch zijn al zijn toekomstdromen als een inslaande bliksemschicht uiteengespat.

Nog niet eens begonnen en al gestrand. Als een schip dat tijdens het te water laten ter plekke aan de kade zinkt.

Ik neem afscheid en beloof de volgende morgen terug te komen.

Het is pikkedonker, en het sneeuwt nog steeds als ik in een slecht verlichte, rammelende koets aan de terugreis begin. De hele affaire met de boer en vooral het begrijpelijke verdriet van de jongen zetten mij aan het denken.

De jongeman, wiens dromen door dit ongeluk aan splinters zijn geslagen heeft

geen verdere keus anders dan vermoedelijk de rest van zijn leven landbouwer te blijven.

Net zoals zijn vader.

Het noodlot heeft zich kennelijk tegen hem gekeerd. In elk mensenleven kan het een beslissende rol spelen. Gelovige katholieken stellen hier hun God voor verantwoordelijk, maar van dat idee heb ik al jaren geleden afstand genomen.

Ik heb een wat meer praktische instelling over dit dilemma.

Tijdens mijn studies aan de universiteit heb ik afstand genomen van het idee dat er hogere machten aan het werk zijn die iemands leven kunnen beïnvloeden. Ik geloof niet dat er een God is die, op afroep, lijden verzacht en verlichting brengt. De boer van vanavond had de bijl waarmee hij het hout trachtte te kloven, verkeerd gebruikt en daarmee zijn lot bepaald. In ieder geval het lot van zijn been.

En daarmee het lot van zijn zoon door te wachten met medische hulp inroepen. Een op overlevering gebaseerde fictie van een “God” als bovennatuurlijke kracht heeft daar niets mee te maken.

Een “God” klooft geen hout.

Een “God” maakt geen fouten, en een alleswetende en onfeilbare “God” zeker niet met een scherpe bijl bij slechte verlichting.

En, zou ik het later blijken mis te hebben gehad, en zou er toch een eerbiedwaardige oude heer vanuit het firmament over de mensheid waken, dan heeft hij simpelweg geen tijd om zich met alle onbelangrijke voorvallen van elke mens te bemoeien.

Ik geloof echter wel dat ieder mensenleven een lot is beschoren door toevallige omstandigheden. En dit lot kan naar ik geloof, naar twee kanten werken.

Een lot is wat het traject in een mensenleven positief kan beïnvloeden zoals het mijn levensloop in positieve richting heeft beïnvloed toen ik vorig jaar die Staatsprijs won. Maar aan de andere, donkere zijde van het leven, kan het een noodlottige en negatieve invloed hebben op een leven, zoals het verhaal van de jongeman.

De knaap heeft dat op dramatische wijze ervaren.

En, terwijl de koets mij in het duister over de bevroren wegen heen en weer schudt, op weg naar huis, neem ik een ingrijpende beslissing.

Ik besluit, zolang het lot mij kennelijk welgevallig is, van deze situatie gebruik te maken en voordat te laat wordt om mijn jongensdromen te verwezenlijken, ik de wereld zal gaan zien.

En zelfs, al is het maar voor een betrekkelijke korte tijd, besluit ik dat ik de wereld zal gaan bereizen.

Minstens twee jaar!

Ik kan nu nog. Ik heb nu nog bescheiden financiële middelen

Laat ik het lot één slag vóór zijn.

Laat mij hopen dat, mocht er toch een God bestaan, hij voor een korte periode een andere kant uitkijkt en voordat Hij of het Lot bemerkt dat het tijd geworden is voor een volgende fase in mijn leven.

De knaap op de hoeve heeft niets anders meer dan dromen.

Nú ben ik nog in staat om sturing aan mijn leven geven.

Mijn beslissing is genomen.

De volgende dag echter moet ik mijn gedurende de nacht onder emotionele omstandigheden genomen beslissing, na een té korte nachtrust in een praktische vorm gieten.

Mijn enthousiasme over het door mij genomen besluit wordt aanvankelijk in ieder geval niet gedeeld door mijn werkgever; Dokter Debruyne, bij wie ik als assistent werkzaam ben en die ik over mijn voornemen inlicht.

Begrijpelijk staat hij met de nodige reserve tegenover mijn plan. Mijn uitleg over de omstandigheden waaronder ik tot mijn beslissing gekomen ben, oogst slechts onbegrip.

En begrijpelijk.

Voor Dokter Debruyne zal het betekenen, wanneer mijn beslissing praktische vorm gaat aannemen, dat hij weer naar een nieuwe assistent moet gaan uitkijken. En hij weet dat de animo voor jong afgestudeerde artsen om op het enigszins exotische Vlaamse platteland te gaan werken, redelijk klein is.

Doch een kleine week later blijkt het Lot mij opnieuw welgezind.

De goede dokter Debruyne accepteert mijn beslissing, zet uiteindelijk zijn bezwaren opzij en besluit zelfs om een aantal vrienden van hem te raadplegen die in de raad van bestuur van de in Antwerpen gevestigde

Scheepvaartmaatschappij “Red Star Line” zit. Een andere Engelse studievriend; Mr Wesley, zit in de directie van deze middelgrote scheepvaartonderneming die op Zuid-Amerika vaart.

Deze vrienden vertellen hem dat ik kan aanmonsteren bij beide maatschappijen voor een tijdelijke positie als scheepsarts.

Zijn bemiddeling betekent dat mijn tijdelijke aanstelling een feit is.

En, de vrienden van Dokter Debruyne hebben kennelijk krachtige relaties in het bestuur van beide maatschappijen. De schriftelijke bevestigingen ontvang ik in de verbluffende korte periode van twee weken over de post. Ik schrijf mijn beste vriend, Leo Baekeland² over mijn voornemen. Ik stel zijn mening op hoge

² Leo Baekelandt, de “uitvinder” van het bakeliet, (De officiële naam van bakeliet is, gaat u daar maar even voor zitten; polyoxybenzylmethyleenglycolanhydride). Baekelandt was een studievriend van Edouard en in de periode op de universiteit, waren beiden lid van de Studentenvereniging ‘Tzalwelgaan’. Leo Baekelandt woonde in deze periode in Gent, later in Amerika.

prijs. En van hem krijg ik een bemoedigende brief die mij sterkt in mijn plan. Vorige maand was het dan zover. Ik nam afscheid van de goede doctor Debruyne, die mij in de afgelopen twee jaar wel degelijk na was komen te staan.

De regeringsprijs die ik vorig jaar heb ontvangen voor mijn werk in de microbiologie verschaft mij ook een aanzienlijke som geld. Ik besluit om, voordat ik aan mijn avontuur zal beginnen, eerst een korte reis naar Nederland te maken om mijn collega's en pennenvrienden te bezoeken die ik tijdens mijn studie en tijdens mijn onderzoeken heb opgedaan.

En om al diegenen te bedanken die mij op velerlei wijze hebben gesteund.

Later dit jaar zal ik op één van de schepen van de Red Star Line aanmonsteren en aan mijn reis naar Noord Amerika beginnen, waarnaar ik met spanning uitkijk. Ik scheep dan als scheepsarts in op het stoomschip "Switserland" dat op 16 augustus met bestemming Philadelphia vertrekt. Later in dat jaar zal ik een reis naar Zuid Amerika maken van de firma Lamport en Holt op een ander schip, de *Horrox* genaamd.

Ik kan nauwelijks wachten.

Maar eerst mijn reis naar Holland.

Laten we het maar een zogenaamde generale repetitie noemen.

Hoofdstuk 2

19 mei 1885.

Vertrek

Mijn voornemen om voor twee jaar als scheepsarts aan te monsteren heeft mij doen besluiten afscheid te nemen van mijn studievrienden die nog in hun laatste studiejaar op de universiteiten van Leiden en Groningen vertoeven.

Tegelijkertijd wil ik van de gelegenheid gebruik maken een aantal steden van onze Noorderburen te bezoeken die ik op mijn reis aan zal doen.

Omdat ik gelukkig sinds vorig jaar beschik over de fondsen die zijn verbonden aan de staatsprijs die ik heb mogen ontvangen voor de resultaten van mijn wetenschappelijk onderzoek in de microbenleer, ben ik niet geheel onbemiddeld.

Mijn reisplan is als volgt:

Ik zal per veerboot van Antwerpen naar Rotterdam vertrekken. Met deze veerboot zal ik eerst door het nieuwe kanaal van Zuid-Beveland varen en voordat we Rotterdam bereiken zal het schip eerst Dordrecht aandoen. In Rotterdam zal ik de gelegenheid hebben wat rond te lopen en de stad te

bekijken. Vervolgens ben ik voornemens per trein naar Leiden te gaan, daar een dag te verblijven en naar de hoofdstad van onze noorderburen; Amsterdam, te reizen.

Volgens de inwoners van Amsterdam is hun stad ongeveer het centrum van het universum en de rest van deze aardkloot is niet meer dan “de provincie”. Laten we eens kijken of deze hovaardij gerechtvaardigd is. Voorlopig verslaat Antwerpen als internationale haven nog steeds met groot gemak een zich ontwikkelend, maarnog steeds tweederangs havenstadje als Amsterdam.

De reis per spoor vanuit Lier naar Antwerpen gisteren, verloopt volgens plan. Om drie uur op de trein gestapt na afscheid te hebben genomen van mijn lieve moeder, mijn jongere broer Victor en de zussen Stientje en Eugenie, die er op staan mij persoonlijk uit te wuiven.

Ik ben al tegen zessen in Antwerpen aangekomen en met een koets naar mijn overnachtingsadres gereden, waar ik van plan ben één nacht te verblijven. Mijn reservering in hotel “le Singe d’Or” in Antwerpen heb ik weken geleden al schriftelijk geregeld en in het hotel aangekomen besluit ik vroeg naar bed te gaan.

De volgende dag zal immers een drukke dag worden met de bootreis naar Holland in het vooruitzicht.

Mijn plan valt uiteindelijk in spreekwoordelijke duigen doordat ik nauwelijks een oog dicht kan doen vanwege het rumoer uit de gelagkamer die precies onder mijn kamer ligt.

Een méér dan dronken bezoeker van het etablissement!

En ik heb de reden van mijn slaapstoring bij aankomst tijdens het betreden van het etablissement al opgemerkt. Die is dan ook moeilijk over het hoofd te zien. Deze is dominant aanwezig in de gecombineerde gelagkamer, tevens foyer van het eenvoudige hotel.

De man is een kolossus met benen als zuilen en voeten als platbodemschuiten en met een stem als een ontsprende treinwagon. Zijn benen hebben kennelijk niet meer de nodige balancerende kwaliteiten en de man zoekt daarom steun aan het barmeubel. Een geweldig peervormige torso met een buik als een vat en gekleed in een te klein wollen zwart kostuum dat wordt bekroond door een rood-glimmend gezicht waarin waterige oogjes, enorme wijd uitstaande oren en omkranst wordt door een reusachtige naar alle kanten uit woekerende baard.

Een verwaarloosbaar onbegroeid gedeelte tussen haarinplant en wenkbrauwen glimt van drankzweet. Vermoedelijk het gevolg van de inspanning om zelfs met steun van het barmeubel zijn evenwicht te bewaren. Ook de bijkans fysieke inspanning om meer dan vier woorden in de juiste volgorde tot begrijpelijke zinnen te formuleren, wil maar niet vlotten. Een en ander het gevolg van ’s

mans kennelijk enthousiaste doch onbeheerste drankgebruik.

De gehele vooravond, waarbij ik vruchteloos probeer wat nachtrust te krijgen verwens ik de kwaliteit van het barmeubel dat ik verantwoordelijk stel voor de handhaving van de verticale houding van de “baard”. Het geroezemoes uit de gelagkamer wordt gedomineerd door zijn stem. Een stem die volgens mij het gevolg is van de minstens vier rondjes die de man in een biervat heeft gezwommen. Het resultaat van deze sportieve prestatie is een monotoon dwingend gemurmel, gelardeerd met schelle dronken uithalen, vermoedelijk bedoeld om gesprekspartners van zijn gelijk te overtuigen.

Na verloop van tijd besluit de waard kennelijk zijn barmeubel te redden en tegelijkertijd zijn klandizie en mijn slaaprust ter wille te zijn.

Om aan het luidruchtige verschil van mening een eind te maken grijpt hij in. Na een kort intermezzo van een eenzijdige doch luide scheldpartij, synchroon georkestreerd met het geluid van omvallende meubels, waarvan ik voor de eigenaar hoop dat het niet zijn fraai gebeeldhouwde barmeubel is, hoor ik de stem van de “baard” plotsklaps buiten op straat.

Ik kan vanuit mijn kamer nog even de welgemeende en luide verwensingen horen van de baard die naast zijn alcoholische versnaperingen tegelijkertijd zijn barmeubel als steun mist, want ik hoor een doffe klap als van een omvallende kar met graan als teken dat de zwaartekracht het wederom van de menselijke wil heeft gewonnen.

Uiteindelijk wordt ik steeds sneller in de donkere tunnel van de slaap gezogen en is mijn geest niet meer van deze wereld.

Een aanhoudend geklop op mijn kamerdeur, na een naar mijn gevoel slechts van een paar minuten nachtrust, ben ik weer terug in het land der levenden.

Hoofdstuk 3.
Woensdag, 20 mei 1885

Wemeldinge - Dordrecht - Rotterdam

Het is vijf uur.
Ik was me snel met koud water uit de lampetkan dat mijn gezicht doet tintelen en bekijk mezelf in de spiegel. Het gebrek aan slaap is af te lezen. Mijn ogen zijn roodomrand en het lijkt of mijn deftig-bedoelde puntbaard bij gebrek aan voeding, van kleur verschoten is.

Ik kleed me aan.

Ik wil eigenlijk zo snel mogelijk inschepen en besluit om niet in het hotel, maar aan boord te ontbijten.

Ik ga aan een leeg tafeltje in de eetzaal zitten en vraag om een kop koffie die snel gebracht wordt. Ik reken af bij de balie en vraag om een rijtuig te bestellen. De man verontschuldigd zich en stamelt dat er op dit vroege uur geen rijtuig te beschikbaar is.

‘Heeft het hotel zelf dan geen vervoer?’ vraag ik ontstemd.

‘Oh jawel, alleen de koetsier begint ‘s morgens pas om zeven uur’.

De keus is aan mij. Of ik ga lopen, of ik wacht nog een uur op de koetsier. Ik besluit voor het eerste. Op de eerste plaats voel ik er niets voor hier in een lege gelagkamer met mijn duimen te zitten draaien en op de tweede plaats kan de afstand naar de haven niet al te groot zijn, want ik had het hotel vooral geselecteerd vanwege zijn gunstige ligging dicht bij de havens van waaruit mijn schip zal vertrekken.

Ik neem mijn bagage en ga snel op pad.

Direct wanneer ik het hotel verlaat, krijg ik al spijt als haren op mijn hoofd dat ik niet op de diensten van de koetsier van het hotel heb gewacht.

Want het is naargeestig koud, nat en vooral winderig op dit vroege uur van de dag. De donkere wolken die zich boven de stad hebben samengepakt geven een indruk dat het nog nacht is!

Het is nu te laat om mijn voornemen aan te passen.

Het moet maar! Ik ben niet van suiker!

De wind trekt langs de hoeken van de straat en neemt het her en der liggend vuil in kleine wervelende slurfjes mee omhoog.

Er komt wat zand in mijn ogen. Ik moet mijn bagage neerzetten en neem mijn

bril af om mijn ogen schoon te wrijven. Aan de horizon tekent zich een lichte streep af achter de contouren van de huizenrijen van de havenwijk.

De zon vecht zich door de wolkenformaties heen en zal, zoals elke dag, de strijd met zekerheid winnen. Voorlopig is het echter nog niet zo ver. De Goden der Duisternis hebben op dit vroege uur nog altijd de overhand en worden bovendien speciaal vandaag nog in hun strijd nadrukkelijk gesteund door de Weergoden.

Regen komt in flarden van een klamme, loodgrijze deken naar beneden. Het water druipt van mijn hoed achter in mijn nek.

Een buitengewoon vervelende ervaring!

Ik plaats mijn valies en mijn koffer waarvan de handvatten het laatste half uur mijn handpalmen vrijwel gevoelloos hebben gemaakt, op de grond en tracht de kraag van mijn mantel wat hoger op te trekken om mij de koude straaltjes water die hun weg verder naar beneden zoeken, te stoppen.

Het is een verspilde moeite! Enfin, denk ik. Dan maar met een natte rug!

Laat ik maar zorgen dat ik zo snel als ik kan de haven bereik.

Het lijkt er op alsof er een schurk alle mogelijke moeite doet om mijn valies bij elke stap die ik maak, naar neneden te trekken.

De handvatten van mijn koffer snijden in mijn handen en veroorzaken tintelende vingers.

In het licht van de heen en weer zwaaiende, en licht sissende gaslantaarns worden exotische schaduwen gespiegeld in de plassen water op de straat. Verderop ratelen de wielen van de karren die druk doende zijn bij het laden en lossen van de schepen. Maar de indruk van de geweldige havenstad Antwerpen wordt met het naderen van de kaaïen, steeds indrukwekkender.

Het rumoer van takels, trossen, scheepsfluiten, rijdende volle en lege karren die van en naar de kaaïen rijden, het schreeuwen van de voormannen en bevrachters, het geklos van de houten klompen van de dokwerkers op de kasseien geeft de dynamiek weer die een grootse havenstad, zoals Antwerpen, met zich meebrengt.

In de omgeving van de haven zijn de masten en en wirwar van kabels en lijnen van in de haven liggende zeilschepen, boven de huizen intussen goed zichtbaar.

Aan de overkant van de straat komt mij een man tegemoet.

Hij is lang en blootshoofds.

Met zekerheid een filosoof.

En beschonken!

Hij is zoals alle beschonken denkers onder deze omstandigheden in een communicatieve bui.

Bij gebrek aan willige gesprekspartners praat hij onsamenhangend tegen één van de gaslantaarns. Het uitblijven van een antwoord ontmoedigt hem kennelijk niet want hij blijft hardnekkig volhouden.

Druk gesticulerend tegen de paal die even hardnekkig weigert om antwoord te geven

De regen die nog steeds gestadig naar beneden komt, schijnt de man niet te storen.

Hoe dan ook, het schijnt hem niet of nauwelijks te deren.

Ik moet ondanks mijn koude en natte nek en rug, mijn beslagen bril en mijn tintelende vingers toch wat grinniken, want het is en blijft op deze tijd van de dag, een komische voorstelling!

Af te meten aan de toename van de geluiden om me heen wordt Antwerpen wakker. Ik trek mijn jas nog wat dichter om mij heen.

Mijn kraag is intussen volledig doorweekt. Een storend straaltje water loopt opnieuw in mijn nek. In mijn baard hoopt het water zich een tijdje op voordat het op mijn mantel druipt. Mijn bril blijft beslagen. Ik tracht nog een keer met mijn zakdoek het water uit mijn ogen te wrijven doch het blijft verspilde moeite.

De tocht van het hotel naar de dokken in het donker duurt een eeuwigheid.

Tenslotte komt aan mijn beproeving godzijdank een einde en vat ik hoop op een stevig ontbijt.

Ik steek zo snel als mijn inmiddels loodzwaar geworden bagage het toelaat, de straat over op weg naar het kantoor van de veerdienst alwaar de warmte mij als het ware toewenkt.

In de hal van het gebouw hangt een zure lucht.

Veroorzaakt door natte kleren en ongewassen lijven.

Ik duw de zware eiken toegangsdeur open die toegang geeft tot de afdeling waar de plaatsbewijzen worden uitgeschreven.

Dit is bewijzerd, ik volg de bordjes en betreed het bureel.

Dat bestaat uit een lange eikenhouten balie met gebeeldhouwde eiken betimmeringen. In de ruimte, die vanwege het vele glas veel weg heeft van een reusachtig aquarium, werken klerken en bedienden.

Via vijf open loketten kunnen ze de clientèle te woord staan.

Ik loop naar een leeg loket met het ietwat snoeverige opschrift "Buitenland" erboven. Het opschrift "Nederland" zou voldoende zijn geweest want andere

buitenlandse bestemmingen zoals Opper Volta, Trans Jordanië of Tibet, heeft dit loket van de veerdienst niet. Achter het glas lopen een aantal in hemdsmouwen geklede klerken die als loketbediende te werk zijn, zenuwachtig rond. Ik hoop van harte dat ik het een beetje zal treffen met mijn loketbediende want ik heb daar in het verleden al een paar keer buitengewoon teleurstellende ervaringen mee gehad.

Over het algemeen kun je loketbediende in drie categorieën onder brengen.

Naast de hardwerkende categorie die op een normale, gedegen wijze zijn werk vervult - en gelukkig is dat de overgrote meerderheid- bestaan er nog twee categorieën:

Diegenen die zich morrend hebben geschikt in hun onbetekenende maatschappelijke functie en hun frustratie hierover compenseren door hun machtspositie op alle mogelijke wijzen te trachten uit te buiten.

Het resultaat hiervan is meestal een onaangenaam creatuur.

Het lijkt alsof hij zich omgeeft met een geur van nat geworden boeken en is *bepaaldelijk* niet ingesteld op dienstverlening!

Zij zijn er niet voor de klanten, want die zijn er voor hen!

De clientèle dient dit op elke mogelijke wijze te worden duidelijk gemaakt.

Deze bedienden hebben principieel een grondige hekel aan de mensen die op hun diensten een beroep willen doen en zullen zich nadrukkelijk presenteren als non-coöperatief, hooghartig en afstandelijk; Een "loketheerser"!

De derde categorie bestaat uit personen die zich, gedreven door de ijzeren wil om carrière te maken, buitengewoon serviel opstellen en zich dientengevolge uit de sloffen werken om de clientèle het zo veel mogelijk naar de zin te maken. Vaak geschiedt dit onder druk van hun chefs die deze lieden dienen te beoordelen en van wiens oordeel het succes op de carrière ladder meestal afhankelijk is.

Het resultaat hiervan is een overdreven gediensig en zenuwachtig figuur, en als gevolg van de door hem zelf gecreëerde druk vaak gekenmerkt wordt door een schuwe blik, rad pratend en om zijn zenuwachtigheid te verbergen, vaak handenwringend optreden en de klant is vrijwel alles gelijk geven:

Een "loketslaaf"!

Een creatuur dat minstens even stuitend is als zijn collega de "loketheerser"!

Bij het loket naast mij tracht een lange magere man met een donker kostuum en dito bolhoed in het Vlaams de dienstdoende klerk uit te leggen dat hij een plaatsbewijs gereserveerd heeft voor de reis naar Dordrecht, en valt daarbij in de handen van een typisch voorbeeld van zo'n bediende uit de tweede categorie!

Stevig verankerd op zijn eiland en omgeven in zijn eigen ongenaakbare

territorium!

En omdat in dit geval de klant die hem aangesproken heeft, nadrukkelijk geacht wordt alleen vijandelijke bedoelingen te hebben, heeft hij zich omgeven door zichtbare en onzichtbare verdedigingswerken. De eerste zichtbare verdedigingslinie is de zware eiken balie tussen hem en de klant, in dit geval bovendien versterkt door een smeedijzeren hek. Bovendien is met de hulp van een groep gedragswetenschappers een tweede hindernis achter zijn loket ingebouwd, namelijk een verhoging die hem zogenaamd helpt om beter te kunnen communiceren met de client, doch slechts te doel heeft om neer kunnen kijken op de klanten, daarmee nadrukkelijk demonstrerend dat er een duidelijke “afstand” is tussen de belangrijke bediende en de onbetekenende klant.

De derde defensielijn van zijn aquarium zijn de matglazen ruiten waarin een schuifbaar luik dat in uiterste nood kan worden dichtgeschoven.

Achter een dergelijke kolossale egelstelling kan de loketheerser zijn, op dit moment duidelijk zichtbare maatschappelijke barrière aan de cliënt tonen en kan hij duidelijk laten zien dat hij geen boodschap heeft aan dit lastige creatuur. Zo ook in dit geval.

De loketheerser pretendeert verveeld dat hij de Vlaamse taal niet machtig is en haalt ongeïnteresseerd herhaaldelijk zijn schouders op.

Zijn lichaamstaal spreekt boekdelen!

“Un autre agriculteur!” hoor je hem denken.

Doch de vijand zet een hernieuwde aanval in met een nieuw en voor de loketheerser in het aquarium totaal onverwacht wapen:

Een soort boerenkoolstronken-frans.

“J’ai reçu de votre firma pour trois semaines une confirmation de receipt de mes billets”

Waarmee hij met succes tracht duidelijk te maken dat hij al drie weken geleden een kennisgeving van bevestiging heeft ontvangen van zijn reservering en slaat met zijn hand op de balie om zijn gebrekkige Franse woordenschat met krachtige fysieke gebaren aan te vullen. De bediende is tijdelijk verslagen en duikt in een van de laden van zijn bureau om naar de plaatsbewijzen te zoeken.

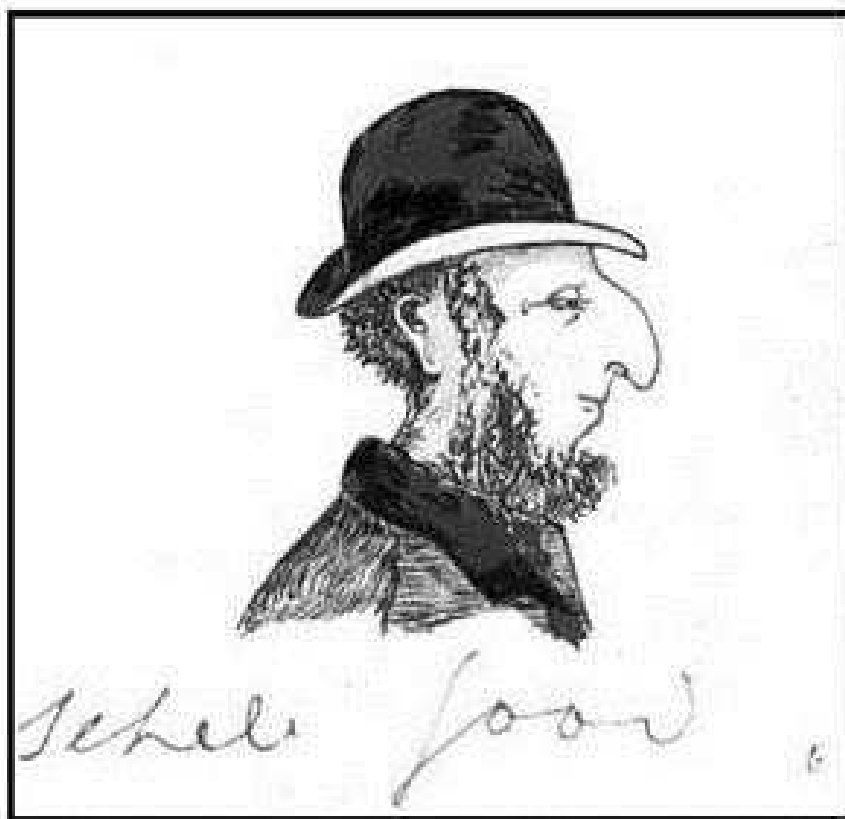
Rechts van mij staat een jood met zwarte krullen die vanonder zijn hoed uitkomen zijn bagage bijeen te pakken die ongelukkigerwijze midden in het lokaal zojuist uiteengevallen is.

De man heeft een probleem met zijn gezichtsvermogen.

Dat blijkt wel!

Hij is scheel!

Hij heeft beslist zelf zijn bagage gepakt en zijn scheelheid is er de oorzaak van dat de knoopjes van de bindtouwen zoals dat heet, averechts zijn gestrikt. Met riemen en touwtjes en met duidelijk twee handen te weinig tracht de man het gescheurde kartonnen deksel opnieuw op de koffer te plaatsen.

De schele jood

Kledingstukken puilen uit het beschadigde valies terwijl de man met dit valies een uitgebreide, doch eenzijdige conversatie voert waarbij hij vreemde Duits klinkende woorden gebruikt die het valies, noch ik, verstaan.

Op de gelaatsuitdrukking van de loketbediende achter de balie, kennelijk ook een loketheerser van het zelfde kaliber als zijn linker buurman, staat duidelijke weerzin af te lezen.

Hij beschouwt het hele tafereeltje zichtbaar als stuitend.

Wenst dientengevolge niet met het gebeuren te worden vereenzelvigd.

Laat staan dat hij het risico wil lopen om om hulp te worden gevraagd.

Is echter niet in staat om veel aan de situatie te veranderen en grijpt naar het ultieme wapen van elke loketbediende ter wereld, hij schuift zijn luik dicht en plaatst het bordje "fermé"

Een jonge, tamelijk mollige vrouw met een kind op de arm komt naar de balie.

Zij is gekleed in een donkerrode jurk en zwarte pelerine³ en draagt een zwart hoedje met voile en twee witte veren. Zij let even niet op de pakken en dozen van de jood, struikelt over één ervan en overbrugt de laatste twee meter naar de balie in vrijwel horizontale toestand.

Het kind krijgt, de hoed vliegt af en de pelerine slaat over haar hoofd op het moment dat de vrouw tegen de balie smakt.

De loketbediende achter zijn balie moet de stellige overtuiging hebben dat de vrouw een finale aanval op zijn maatschappelijke positie heeft ingezet.

In een tamelijk onvrouwelijke houding en met verdraaide hoed trekt ze zich aan de balie omhoog.

Het kind dat met de beentjes omhoog ligt, het resultaat van een minder geslaagde landingspoging, roept krijsend van verontwaardiging om zijn moeder. Zij raapt het krijsende kind op, kijkt de loketbediende kort aan, keert zich tot de jood, pompt haar longen vol verse lucht en begint de man te besproeien met een serie niet te herhalen, originele, maar voor dit document nauwelijks geschikte verwensingen. Enkele daarvan zijn nog nét weer te geven:

Kunde gij niet een bietje uitkijken met uw rotzooi, Abraham?

Dat komt daar maar uit Palestina en denkt dat de wereld alleen maar uit onbewoonde woestijnen bestaat!

Het moreel van de jood is begrijpelijkerwijs intussen tot vér onder het vriespunt gedaald en hij wringt zich in allerlei bochten om de schade te herstellen en zich te verontschuldigen.

Wat een consternatie!

En dat op de vroege ochtend!

Ik tref het gelukkig met mijn aquariumopperhoofd en word aangesproken door een bediende uit de eerste categorie loketbedienden die mij vriendelijk en gemanierd in het Frans te woord staat.

‘Goede morgen, goede vriend. Is mijn reservering aangekomen?’

De man zoekt even in een groot sorteerboek en knikt al na een minuut.

‘Jazeker docteur. Alles is in orde. Alleen nog de betaling en u bent van harte welkom!’

Kijk, zo kan het ook, denk ik.

Ik betaal contant de vereiste 10 franc, neem mijn plaatsbewijs in ontvangst en loop door naar de wachtkamer Tweede Klasse.

Binnen in de ruimte zorgt een open haardvuur voor een weldadige warmte.

In de wachtkamer staan rond kleine tafels een dertigtal stoelen gegroepeerd.

³ Een soort korte overmantel.

De muren zijn betimmerd met donkere eikenhouten, gebeeldhouwde lambriseringen. Aan het plafond hangen koperen gasarmaturen die maar amper in staat zijn de gehele ruimte te verlichten.

Ik zet mijn bagage op de grond en laat me in een van de lege stoelen vallen, zo dicht mogelijk bij het vuur.

De warmte van het haardvuur doet me goed.

Naast mij zitten drie Hollandse echtparen gemoedelijk te babbelen. Het blijkt dat het groepje op een korte vakantie reis naar Antwerpen is geweest en nu weer op de terugreis is.

Zij stellen zich aan mij voor. Twee echtparen komen uit Rotterdam de derde zijn ras-Amsterdammers!

De grootste van de twee heren stelt zich voor als Aad Versteeg met zijn vrouw Trees. Versteeg is een musicus die in een groot etablissement in Rotterdam onder contract staat. Het tweede echtpaar komt eveneens uit Rotterdam. Zijn vriend en mede -Rotterdammer; Frits Jansen, is een bekende kunsthandelaar. Het derde echtpaar is de familie de Jonge. Roelof, de echtgenoot, is aannemer van zijn beroep. Versteeg vertelt een schitterende anecdoten waar zijn vriend de Jonge het slachtoffer van was geworden. De Jonge had zich mateloos geërgerd aan de hoeveelheid straatvuil die zich elk weekeinde in zijn straat ophoopte en waar de gemeente niets aan deed om dit probleem aan te pakken. Hij schreef een brief naar de gemeente met een voorstel om op elke hoek vuilisemmers te plaatsen. Zijn twee vrienden die van die brief hoorden, besloten een practical joke met hem uit te halen en fabriceerden een brief die zogenaamd van de gemeente afkomstig was en waarin de waardering werd uitgesproken over het voorstel van de Jonge. En als bijkomende blijk van waardering mocht hij op kosten van de gemeente in een gerenommeerde fietsenzaak een exemplaar gaan uitzoeken. Toen een blijde de Jonge zich, met de brief gewapend, bij de verbaasde fietsenhandelaar meldde, kwam de aap uit de mouw. De Jonge die dit verhaal kennelijk al ettelijke keren heeft moeten aanhoren, kijkt wat zuur, maar moet er toch om grinniken. Kortom, het gehele gezelschap lacht hartelijke om het verhaal.

Versteeg heeft een karakteristieke gerimpelde kop, priemende ogen en een imposante walrussensnor. De haren op zijn kop zijn in de loop der jaren uitgevallen maar zijn pruik is ter compensatie aan de zijkanten van zijn hoofd met vers struikgewas, opnieuw uitgelopen.

Enfin, het lijken mij aimabele mensen met wie ik tijdens de reis verder kennis hoop te maken.

Wanneer de echtparen zich in de stoelen nestelen, laat ik ze met rust en ga naar de eikenhouten leestafel die vol ligt met allerlei kranten en tijdschriften.

Ik neem een oud exemplaar van de "Gazet van Brussel".

Het tijdschrift is beduimeld en aan de rug gescheurd.

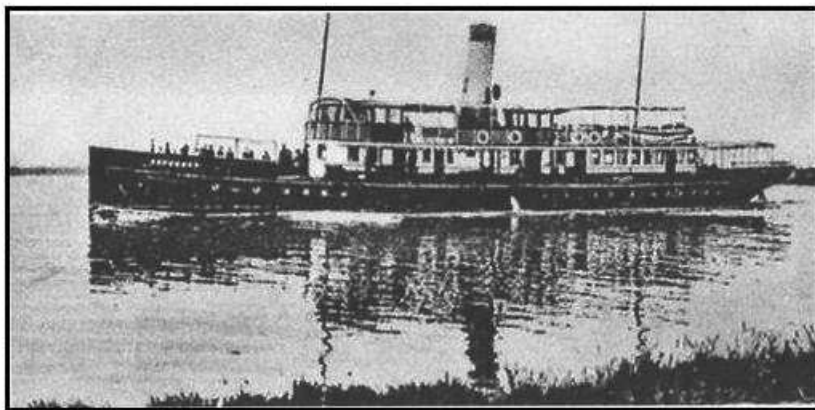
Ik vouw het open en blader door het blad op zoek naar verhalen over vreemde landen en exotische volken. Artikelen die mij altijd aangesproken hebben.

Een bediende komt de wachtruimte in en deelt ons met luide stem mede dat geëmbarkeerd kan worden.

De man draagt een zwarte, met goudgalon bestikte pet. Hij heeft een overdaad aan gouden tressen en knopen aan zijn frak en ziet er even indrukwekkend uit als een generaal van de “Oude Garde” uit de tijd van het Eerste Keizerrijk.

Hij is, in weerwil van zijn soldateske uitmontering, echter buitengewoon vriendelijk en gediensstig tegen de vrouw met het kind en biedt haar aan haar tas te dragen. Ik loop achter de jood aan met het gescheurde, en niet terugpratende valies, door de glazen klapdeuren naar een hal, die slecht verlicht wordt door een tweetal gaslampen.

Aad Versteeg lacht bulderend over een opmerking die hij terloops van een van zijn reisgenoten heeft opgepikt.

De Stella

De veerboot blijkt *Stella* te heten. Mogelijk is de eigenaar van de rederij een liefhebber van het bekende Belgische biermerk uit Leuven?

De houten loopplank die naar het “biermerk” leidt, is weliswaar overdekt, maar glimt desondanks van de regen. Onder mij zie ik de niet-overdekte plankier die voor de passagiers derde klasse wordt gebruikt.

Het is daar een drukte van jewelste.

Vanwege de regen proberen de passagiers zo snel mogelijk aan boord te komen, waarbij enig duw- en trekwerk niet geschuwd wordt. Enige tijdwinst levert dat niet op, om dat de controleurs zeer nauwkeurig, maar daardoor stuitend langzaam, de plaatsbewijzen controleren.

Niet, wat je noemt een hartelijk welkom!

Het is daar, begrijpelijk, een gemor van jewelste.

Ik loop snel de loopplank op en word welkom geheten door een purser met

alweer veel gouddraad op zijn overigens versleten uniform. Hij heeft een houten planbord op zijn arm en loopt de lijst met namen door terwijl hij mijn plaatsbewijs controleert.

'Aha, dokter! Hartelijk welkom op de *Stella*! Ik hoop dat u een goede reis zult hebben! Engelbert!' de man roept een bediende in een wit jasje die met een groot plateau klaar staat om de kleumende passagiers met een kop hete koffie of thee te verwarmen. Een luxe die kennelijk is voorbehouden aan de passagiers van de Tweede Klasse, want gelet op het gemor en gescheld beneden bij de ingang van de Derde Klasse wordt daar hoogstwaarschijnlijk slechts koud water uitgedeeld.

Ik word door een andere jonge vent met een wit frak aan, naar mijn hut gebracht. Een aardige jonge gast die mij uiterst behulpzaam is met het vinden van mijn weg in het labrynt van gangen en trappen. Wanneer hij mijn hut open doet, die nummer 18 draagt, belooft hij zo snel hij kan mijn overige bagage hier naar toe te brengen.

Ik geef de man een klein footje, dat hij dankbaar aanneemt.

De hut is klein, maar proper en heeft geen uitzicht op zee.

Vanwege de ligging in het tamelijk lawaaige achterschip, is de prijs verhoudingsgewijs laag.

De hut is klein doch in ieder geval netjes.

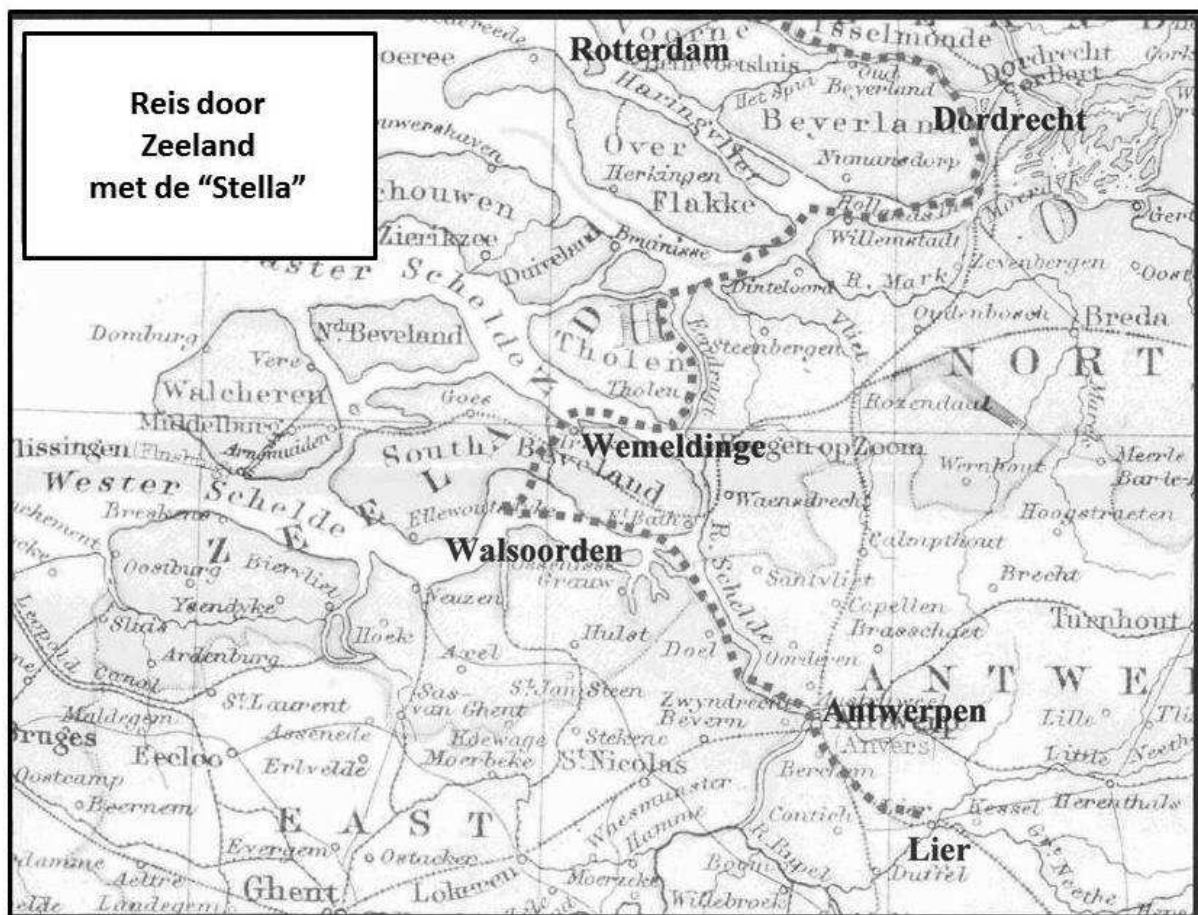
Een kooi met een strozak en twee dekens ligt klaar.

De verlichting bestaat uit een olielantaren die sputtert alsof er water met de olie is vermengd. Verder staat nog een tafel als bureau en een stoel die met riempjes aan de rand van de kooi kan worden bevestigd.

Ik prop met moeite mijn mantel in een kast die eigenlijk veel te smal is. Doch er is geen andere mogelijkheid want wandhaken zijn er in de hut niet te vinden

Ik klop voorzichtig mijn bolhoed af die drijfnat is en wat kleine deukjes heeft opgelopen bij mijn tocht naar de haven en breng hem weer in model.

Ik sluit mijn hut af en loop op gevoel naar de gemeenschappelijke ruimten van de Tweede Klasse om te zien hoe laat de afvaart zal zijn.

Op het plaatsbewijs staat de afvaart aangegeven; acht uur, doch ik zie nog steeds passagiers het schip binnen komen en het is al zeven uur dertig.

Van het reisschema weet ik dat de reis naar Rotterdam ongeveer twaalf uren zal duren.

Eerst zal Dordrecht voor een kort bezoek worden aangedaan waarna het een paar uren later in Rotterdam zal afmeren. Hopelijk zal het oponthoud in Dordrecht niet langer dan een uur duren.

Ik hoop ook maar dat de afvaart een niet al te grote vertraging zal hebben.

Het zal opnieuw donker zijn bij aankomst en dan is het altijd lastig om op tijd mijn gereserveerde slaapgelegenheid in Rotterdam te vinden vooral wanneer je de weg niet kent.

In de lobby van het de Tweede Klasse salon hangt een groot bord waarop met fraaie krullende krijtletters de uren staan vermeld wanneer de maaltijden zullen aanvangen.

Ook het menu voor die dag prijkt op dit bord:

Op het bord ziet het er goed uit; vlees, kip, gevogelte, aardappelen, pastei, gebak, soep, wit en grijs brood.

Ik zoek een zespersoons tafeltje uit waar mijn nieuwe kennis Aad Versteeg met zijn vrienden Frits Jansen en Roelof de Jonge met hun echtgenoten zijn gaan